

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Fuldensivm Antiquitatvm Libri III.

Brouwer, Christoph

Antverpiæ, 1612

Cap. VI. Secunda, reparatio Fuldensis basilicæ, Hadamaro & VVerinhario
Abbatibus; & eiusdem labes, Ehrloffo Abbate, facta.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39712

CAPVT VI.

*De secundâ reparatione Fuldensis Basilicæ Hada-
maro & Verinhario Abbatibus, & eiusdem la-
be Ehrloffo Abbate factâ.*

*Hungarorū
irruptiones.*

*Lambert.
Contract.
Rhegino,
Marianus.*

*Fuldensis ba-
silicæ incen-
dium.*

TRISTIA inde & peracerba, imperio Germanico impo-
sita vulnera, ab immani Hungarorum gente; quæ tam-
quam humanitatis omnibus exsoluta vinculis, per crebras ir-
ruptiones, Alemanniæ, Franciæ, Thuringiæque prouincias eâ
feritate incurfabat, vt obuia quæque ferro flammaque obtere-
ret. Iam tum sæculo Christi ineunte nono, iteratis cædibus
Thuringiorum ducum, qui fortiter eorum barbariem opposi-
tu corporum excipiebant, noui hisce locis terrores additi; anno
quippe Domini DCCCCVIII. Luitpoldi Ducis, mox sequenti,
Burchardi occisione se cruentatunt. Hinc inter magni Otto-
nis vix adulta scepra, turbatis iam rebus, vbi Boij ac Sueui, hac
pænè populationis procellâ obruti, Fuldam vsque penetrant,
omnia humana diuinaque inimico animo proculcantes. De-
gebat Otto tum Herolfesfeldiæ Abbatîâ Fuldensi geminâ, &
itineris diei non totius interuallo apud Fuldam amnem ab hac
nostrâ dissitâ, quando monasterium hoc cum ipsâ basilicâ ac-
cepit, luctuoso periisse incendio. Memorant tristem hunc ca-
sum ad annum DCCCCXXXVII. veteres Chronographi: neq;
tamen igni hostili an fortuito basilica conflagrârit, satis expli-
cant. Exultam quidem plerique consentiunt, quo tempore
Hunni Buchoniam persultantes, Fuldæ, vicinisque locis, ma-
gnam vtique vastitatem & solitudinem importabant. Et pri-
uatis quoque litteris annotatum, de cælo fuisse tactam. Atque
hic ille famosi templi interitus, quem recolis in Hadamarî Abba-
tis præconio, à Witichindo Saxoniarum rerum scriptore litte-
ris proditum. Et Hadamarus sanè instaurati templi simul ac
monasterij, maioreque splendore cumulati reportauit ingens
decus;

decus; unde in temporum libris, propriâ laude celebratur, *is qui monasterium Fuldae magnifico opere construxit*. Porro cum tantæ molis, cuius hodieque, licet & aliis cladibus attrita, monumenta visuntur, exstructio, vix ipsius monasterij licet præpotentis coaluerit impensis, satis ex ipsâ dedicatione colligitur, Ottonem Magnum, de Fuldensi monasterio ceteroqui præclare meritum, huius magnificentiæ tenuisse primas. id quod ex Frodoardi Francici scriptoris fide digni Chronico, testatû habemus. Is quippe Marini Apostolici Legati rebus gestis enarratis, postquam Franciæ regnum & Rhemorum ecclesiam male pacatam, variis tradit composuisse Synodis, denique, ait, Treuiris conuentu peracto, inde Ottonis Magni iussu accersitum in Saxoniam, anno salutis DCCCXLVIII. ad ecclesiam Fuldensem dicendam, recens iam tum ædificatam. Frodoardi oratio est: *His ita gestis Episcopi reuertuntur in sua. Luitulfus autem Capellanus Ottonis, Marinum vicarium deducit ad Regem suum in Saxoniam, vbi consecraturus fuerat ecclesiam Fuldensis monasterij. Post cuius consecrationem, idem Marinus exactâ hieme Romam reuertitur*. Hactenus ex publicis Annalibus. Sed venit in manus inde liber membraneus Reliquiarum & Indulgentiarum maioris ecclesiæ Fuldensis, varietate picturæ tamen insignior quàm antiquitate; in quo legebatur hæc ipsa dedicatio, Imperatore Ottone, & magno Pontificum populique Christiani præsentæ cœtu peracta, ipsâ die Sanctorum omnium, quæ hodieq. mercatu magis & annuâ nundinatione, ritu encaniorum, quàm religione templi frequentatur. Fatentur autem hîc librarij, parum se per bellorum & incendiorum casus dedicationis huius exploratam habuisse memoriam, cum & Martini Papæ nomen, pro Marini Papæ Legati, non semel vsurpant, veterumq. condonationum aiunt oblitos fuisse codicillos. Verba sunt illorum: *Scire debent posteri nostri, quòd, licet hoc venerabile Fuldense monasterium Dn. * Martinus Papa præsentæ Othone Imperatore, * Marinus studio Hadamari Abbatis, in magnâ Prælatorum ac populi Christiani frequentia, ritè dedicauit in die omnium Sanctorum; & ex antiquâ cõsuetudine ipsâ die, hoc in loco, populus fidelium conflueret, &c. quia tamen probare non poteramus libris vel litteris apud nos, prædictâ die Indulgentias aliquas, quibus moderni allici solent, inueniri, supplicauimus*

Ottonis Magni in Fuldensem ecclesiam merita.

Marinus Apostolicus Legatus Fuldensem ecclesiam post reparationem dedicat.

Encania Principia basilica.

** Marinus*

Q mus

* *Marinus* *Alexandro IV.* &c. alibi verò: * *Martinus* *Papa ecclesiam conse-*
crans, in dedicatione ecclesie, præter aliam incognitam Indulgentiam,
LXXX. Carenas relaxauit. In quo tam antiquo ritu, condonatio

Indulgentia-
rum usus.

Tertul. de
pœnitentiâ.

Tribur. Cõ-
cil. c. 54.

Burchard.

decret. lib. 19

Bellarmin. de

Indulg. c. 9.

Valent. c. 6.

& Tom. 1. in

3 D Thom.

M. S. Chron.

nicon Fran-

co-Saxoni-

cum, & con-

feruit Dit-

mari Episc.

Chron. lib. 2.

Ortonis Ma-

gni in tem-

plu assidui-

tate.

Huius basili-
ca labes no-
tatur.

Inscriptio
dedicationis.

Nam, cum ab omni genere consuetæ voluptatis, aut vitæ iu-
 cundioris cohibiti, conuiuuiis, epulis, balneis, thalamo vinoque
 sese abstinerent, si quid harum noxarum à Sacerdotibus laxa-

menti datum fuisset, Indulgentiam vocabant. Vnde Carena
 Theologorum sententiâ relaxatio est tantæ pœnæ, quantam
 quadraginta dierum abstinentiâ, panis dumtaxat & aquæ sum-

ptu, pœnitens exsolueret. Quòd verò ad Ottonis Imperatoris
 assiduitatem, quam rebus ille diuinis impertiit, egregij codicis

M. S. encomium hîc affero: *Ipse quippe* (Imperator Otto) *tenax*
diuinæ religionis, in diebus festis ad Vesperas, ad Matutinas, atque ad

Missam, cum honorabili Episcoporum ac totius cleri processione, ad ec-
clesiam duci solebat; ibique, cum magno timore Dei & reuerentiâ stans

aut sedens, nihilque præter diuinum loquens, donec finirentur vniuer-
sa, persistebat; deinde ad cubiculum suum cum luminaribus multis, co-

mitatuque magno Sacerdotum, Ducum ac Comitum, redibat. Sed ad
 lineam. Ex Hadamari fabricâ præter navis interioris columna-

rium opus & adumbratum hemisphærium Orientale, nihil
 admodum deprehendimus superesse, contractâ iam ita basili-

câ, vt quæ humilioris tecti latera tamquam alæ vtrique por-
 riguntur, ornamentis suis omnino careant, columnis, quæ olim
 suâ serie laxiùs dispositæ, nunc opere tectorio velut inclusis, &

parietis cæmento inersis. Quamobrem, quæ super epistylia co-
 lumnarum scriptura, litteris semiuncialibus, ab Ortu obscurè,

clariùs à Boreâ in subsolanum legitur, mutilâ quamuis sen-
 tentiâ, memoriam tamen huius Marinianæ Dedicationis, li-
 quidò comprehendit. Legitur autem epigrammatis illius mo-
 dò tantum:

IN HONOREM S. GENITRICIS MARIAE SEMPER VIRGI-
 NIS. AC SANCTORVM APOSTOLORVM PETRI ET PAVLI.
 ET OMNIVM DVODECIM APOSTOLORVM SANCTORVMQ.
 MARTYRV M BONIFACII ATQ. SIMPLICII INNOCENTII.
 ET CETERORVM SANCTORVM OMNIVM S. CVRIA
 AB. .

AB.. VNIVERSIS CATHOLICIS EODEM DIE VENERATVR
ET CELEBRATVR AD LAVDEM ET GLORIAM DEI..
ANNO INCARN

TRANSDVXIT

. HANC AVLAM DOMI
NO RITE DICAVIT.

Werinharium hinc in sarcindâ templi labe, Hadamari æmulum fuisse diceret; ita cùm in cetero eius vitæ cursu, tum in fabricarum molitione, nescio quid excelsum & generosum spirat. Porticum certè ad basilicam ab Orientali fronte, duplici ^{VVerinharij opus columnare.} circumiecto columnarum ordine, exstruxit, magno ædis ornameto: & seu suis, seu regis impensis, oratorium addidit in fine peristyli venustatis eximia; in quo, arte Corinthiâ factæ ^{Regale sacellum.} columnæ hinc & inde ad longitudinem sacelli, diametro & proportionem profus visendæ. Pavimentum fuit è laterculo læuigato, sed trigoni in morem cuspidibus inuicem sibi obuersis. Quo autem loco ara stetit, nam iniuria vetustatis interuenit, supernè in laqueato fornice antiqua pictura cernitur, colore tam viuido ac recenti, vt ætatem eam tulisse non crederes. In folio sedet Dominus, & circum iuxtaque expressa animalium ea species, quæ per cæleste visum Ezechieli Prophetæ oblata, subiectique Versus in hemicyclo:

CLAVSVLA FONS RERVM DOMINANS ANTIQVE DIERVVM.
HANC HABITANS AEDEM NOS GRATAM FAC TIBI SEDEM.

Acta vetusta huius Ecclesiæ Præsulum de hoc opere sic meminerunt: *VVerinherus omni deuotione diligens decorem domus Dei, fecit Paradisum in Orientali parte ecclesiæ, columnis, porticibus inferioribus & superioribus, honorificè constructis. Capellam etiam, Regiâ dignitate fulgentem apposuit, ita vt locum ipsum Paradisum voluptatis non immeritò appellare possimus.* Lætum fuit, in huius oratorij semirutis parietinis dedicationis monumentum, elegantissimis litterarum notis incisum, oculis obire, etsi occiduum latus aberat, quo numerus annalis olim cõprehensus videtur.
DEDICATVM EST HOC REGALE SACELLVM. IIII. NON.
IYN. A BEATO VODALRICO AVGVSTAE CIVITATIS EPI-

Q 2

SCOPO

SCOPO in hon. OREM XPI DNI SANCTIQ. BAPTISTAE IOANNIS. ROGATV REVERENDI ABBATIS WERINHARII.

Sancta hîc & magna nomina legis. Nec abs re laudant maiores *Vodaticum*, *facellum id proprius consecrassè manibus*, dignum utique virum, cuius ob admirabilem vitæ sanctimoniam, & honos & patrociniû nullâ temporis vetustate languescat. Regale facellum cur Werinharius inscripserit, à Regum magnificentiâ, an à Regum vsu (ambobus enim Ottoni primo & secundo carus Antistes hic extitit, fors ob generis splendorem virtuti parem) manet inexploratum.

Iam deinceps ruinam exitialem, quæ veteri templo anno MCXX. Ehrloffo Abbate ad ceteras tunc calamitates superuenit, edisseram, eorum fide, qui cladis spectatores, haud sine commiseratione & gemitu, eam prodidere. Quippe, post minantium tectorum malè fartos hiatus, annonæ subtractæ penuriam, disciplinæ contemptum, cùm viginti amplius annis congregatio omni panè malorum genere diuexata fatisceret, hoc inmedicabile vulnus insuper, magno cum probro dolorisque sensu accepit: *Pridie namque Idus Decembris*, inquit, *primo galli cantu, sancti huius templi toto orbe famosissimi pars Orientalis ingenti labe funditus concidit, & turrim Meridianam cum duabus porticibus quæ adhærebant, vnâ traxit, soloque stravit. Sanctuarium Virginis Dei genitricis, mirâ picturarum varietate, comminuit. Altaria SS. Simplicij, Faustini, Beatricis, Processi & Martiniani, disrupto pavimento labefecit. Atque hoc sanè malum aueri Pralatorum industriâ poterat, nisi querere sua quàm Christi aliquando maluissent. Tamen, qui tristibus plerumque lata iungit, lugentibus & casum tam acerbum deplorantibus, inter hæc Christus Dominus evidens suæ potentie documentum ostendit. Nam incomparabili illâ ruinarum mole, multo monachorum sudore reiectâ, ecce tibi emertere corpora Sanctorum martyrum Simplicij, Faustini, & Beatricis, quæ post altare Virginis-matris sub arâ sui nominis conuiescebant, non solum inuoluta, sed à casu prorsus intacta; eademq. incredibili gratulatione monachorum, & magno cleri populiq. concursu, XVII. Kalend. Ianuarij, iuxta primarium altare S. Bonifacij recondita sunt. Par conditio extitit ceterorum pignorum, quæ suis in arcis, infracto sigillo, passim in-*

tegra

M. S. Gloss.
ad acta Fuld.
Abb. M. S. iis
propè verbis.
Templi secū
da interitio.

Sanctorum
corpora ille
sa à templi
ruinâ.

regra aduersus labem hanc diuinitus conseruata. . . Sed triste interea obuersabatur omnium oculis spectaculum, cum domus incluta, olim Regibus ac dynastis cara, patebat aëris & pecudum iniuriis; & nemo ex tot millibus, qui in tuam, o parens diua Fulda, hereditatem venerant, nemo ex filiis, inquam, tuis, qui id tibi meritò debebant, repperitus est, qui manum vel cor ruinis his abolendis apponeret, donec anno vindicati orbis MCXXIII. Vdalrico Abbate, collapsum opus resurgere cepit. In hanc sententiam, exiguo verborum deflexu, antiqui huius loci cœnobitæ. Ceterum Marquardi tandem præcellentis virtute Antistitis operâ, moles Orientalis hæc ad summum educta, & diuæ Dei genitrici cum subiectâ testudine consecrata, præsentè Friderico Imperatore, & plerisque aliis regni proceribus, anno MCLVII. feriâ VI. ante Palmarum, id est, XI. Kal. Aprilis, Euerardo Bambergensi & Hermanno Werdensi, Episcopis, cæremoniâ solemni, eam dedicantibus.

Marquardus Abbas Orientalem templi partem erigit. Crypta hæc dicta Orientalis ad S. Mariam. Viridunensis. Super Hermanno ad Metrop. Sax. ib. 6. c. 29. Alb. Krantzij.

CAPVT VII.

De secundo & tertio Fuldenſis eccleſiæ incendio.

EXTITERE posthæc & aliæ causæ, cur basilica Fuldenſis ceu properans ad interitum funditus periret; altera peculiaris fuit ab vnus hominis intemperatiâ & ebrietate, cui templi custodia demandata; altera per communis disciplinæ laxamentum diuinitus inuecta creditur, quum feminis primùm basilicam ingredi permissum est. Eam hisce verbis Ioannes Merlanius Abbas, opem afflictis rebus implorans, ad Bonifacium IX. retulit, anno MCCCXCIX.

Beatissime Pater, non sine graui cordis mœrore ac lugubri mœstiq. voce beatitudini vestræ exponimus, quòd nuper die septimâ mensis Iunij anni proximè præteriti, paulò ante medium noctis, suborta seuu tempestas aëris, veniens sicut fulgur ignis de celo, sanctam ac venerandam, miræque ac pretiosæ structuræ eccleſiam monasterij vestri Fuldenſis, ordinis S. Benedicti, Herbiſipolenſis diœceſis, sicut Deo placuit subito & inopinatè inuaſit, totamque huius fabricam miserabiliter per grande & horrendum incendium funditus destruxit, & quasi in nihilum, imò in fauillam & cineres redegit.

Q 3

Deus